

O BABYLÓNSKÉ VĚŽI

Gn 11,1-9

kázání ze soboty 16. 11. 2013 – br. Michal Balcar

Příběh z Bible, nad kterým chci dnes přemýšlet, slouží pro drtivou většinu lidí jako odstrašující mravní poučení. Přesto existuje jedna skupina, která by bez něj nemohla vykonávat své profese. Mluvím samozřejmě o překladatelích, tlumočnících a učitelích jazyků. Ti si při čtení Gn 11,1-9 mnou ruce.

Kontext

Příběh jednoznačně navazuje na příběh o potopě. Jedná se o potomky Noemovy. Pouze v kontextu potopy pochopíme touhu člověka stavět věž, která sahá až do nebes.

Jednota

První verš 11. kapitoly mluví o věci, která je obecně vnímána jako pozitivum, a sice o jednotě. Jenže zde je prezentována jako něco shnilého. Jednota je tu nedobrá. Byl mezi lidmi někdo, kdo nesouhlasil? Kdo nabízel alternativní řešení? Jako by text sám nařikal nad uniformitou nejen v řeči, ale i v myšlení. Neschopností vyklouznout z tlaku myšlení většiny.

Svobodné myšlení a vyznání je jedinou cestou, jak ve společnosti, tak v církvi. Co kdyby chtěli Hospodina poslechnout a byli v tom jednotní? Nebylo by potom na škodu, kdyby tam byli někteří kverulanti, kteří to zpochybňují? Jistě ano, ale tak to nebylo. Bylo to právě naopak. Domnívám se, že to je daň, kterou musíme zaplatit, protože jiná cesta není.

My lidé, kteří částečně na vlastní kůži prožili politické uspořádání, kdy ve volbách někdo dostane 99% hlasů, víme, že v takovém případě něco není v pořádku. Když Hospodin nařká nad lidským konáním, posteskně si: „... že toto je *teprve začátek jejich díla*.“ Po dvacátém století již víme, kde je konec takového lidského díla. Pokud jsou lidé jednotní, je jejich dílem Osvětlení nebo gulag.

Gramatická ironie

Autor hebrejského textu pozorného čtenáře několika gramatickými špílci upozorňuje, že v konání lidí je cosi nedobrého. Jako by se hebrejská gramatika jemným způsobem vysmívala lidem, kteří své dílo berou tak vážně! Vždyť doufají, že vrchol věže bude až v nebi.

První taková narážka je v lokalizaci věže. Šineár znamená meziříččí, tj. Mezopotámie. Tedy místo, odkud nikdy nepřišlo nic dobrého. Kvůli šineárskému plášti spáchal svůj hřích Ákan (Jozue 7,21).

Jiná slovní hříčka se týká slova „cihly“, které lidé považují za základ svého díla.

- s jinou punktací lze číst jako „k synům“. Místo do synů jako živé budoucnosti, investují do cihel. Jejich budoucnost není v životě ale v technologii.
- slovo „cihly“ může mít i jiný význam – příboj. Pisatel se tedy lidem vysmívá. Místo kamene měli jenom příboj, pěnu, která zůstane na pláži a nic po ní nezůstává.

Záměr stavitelů věže

Stavitelé věže nám vyjevují, jaký je jejich záměr. Doufají, že „hlava věže (bude) v nebi“. V okamžiku, kdy přijde další potopa, oni budou v bezpečí, protože budou až v nebi. Text obsahuje narážku na stvoření. Lidé chtějí zasahovat do stvořitelského díla. Podle prof. Biče je v putování „na východ“ (v.1) skrytá snaha hledat ráj, eden a znovu se ho zmocnit. Touha stavitelů je tedy vlastně v souladu pokušením, které lidem nabídl ďábel ve třetí kapitole Geneze, kde nabízí „... budete jako Bůh...“

Boží reakce

„I sestoupil Hospodin“. Boží reakce obsahuje další vtípek na účet lidí, kteří sebe brali tak vážně. Lidé doufají, že vrchol věže je až v nebi, byť ve skutečnosti Bůh musí sestoupit, aby vůbec viděl, co lidé provádějí.

Člověk se chce dostat na Boží místo a Bůh sestupuje k němu, lidská touha je nahradit Boha a Boží touha je být s člověkem. Jestli vystupování má v Bibli vznešený náboj, tak sestupování naopak (viz. Jonáš).

„Nuže sestoupíme a zmateme“ je pravděpodobně také zesměšňující narážkou na zásadní lidská rozhodnutí z veršů 3. a 4., jelikož je zformulována stejnou gramatickou vazbou.

Co Hospodin sledoval

Proč Bůh vlastně lidem zmátl jazyky? Báł se, že by ho lidé neuctívali a vystačili si sami pro sebe? Myslím, že pointa tkví jinde. Zmatením jazyků lidstvo osvobodil od spoléhání na vlastní technologii, která je měla zabezpečit. Spoléhání se na iluze, na to, že poručíme větru dešti, že zvýšením produktivity práce se zbavíme strachu a úzkosti, která plyne z nezajištěnosti našeho života. Že když se nebudeme dívat na televizi a nebudeme poslouchat moderní hudbu, že když se vrátí komunistické politické zřízení, že když budu mít slušný příjem a najdu hodnou ženu... a každý z nás si tam může dosadit to, na co spoléhá... Hospodin ví, že je to iluze a ví, že spoléhat se na iluzi znamená nutné probuzení se jednou ráno s pořádnou kocovinou. Proto přichází za člověkem a jeho iluze mu bere. Laskavým způsobem. Upozorňuje člověka, že tudy cesta nevede.

Sloveso rozehnal (v.10) lze odvodit také od kořene „vyprostit, rozevřít“. Potom Hospodinův akt není trestem, ale činem osvobozujícím, činem záchrany

Víra v Boha nebo v technologie

Domnívám se, že v posledku je tento příběh příběhem o víře neboli důvěře. Lidé, kteří prožili potopu (nebo ji snad prožili jejich babičky a dědečkové) mají strach. Mají strach důvěřovat Bohu, který jim tvrdí, že již nikdy zemi potopou nevyhladí. Jejich strach je oprávněný, protože je těžké důvěřovat někomu, kdo říká „já už to nikdy neudělám“, když má ještě v ruce kouřící pistoli. I přes objektivní realitu, která mluví proti, je správné důvěřovat Bohu, který říká, že už nikdy lidstvo potopou nevyhladí. Je to důvěra v dobrého Boha, i když mozek a zkušenost říkají něco jiného.

V celém textu jsou pro nás myslím dvě myšlenky, které vnímám jako velice aktuální pro naši dnešní dobu.

Ona víra v moc technologie, v moc medicíny, v moc psychologie, v moc lidského vědění je něco, v co mnozí z nás doufají. Věříme, že nás zbaví strachu a úzkosti. A když selže, vždycky jsou tu prášky, které strachy a úzkosti zaženou. Je to ale iluze, protože jediná nepochybná jistota je v důvěře v Hospodina

Druhá myšlenka vede k tomu, jak moc dneska všechno svědčí o tom, že Bůh není. Nebo – není dobrý. Jak moc je dneska hloupé a absurdní věřit v Boha. Církev je zdiskreditovaná, teologie nepřesvědčivá a ve světě vládne jenom zlo. Přesto je důvěra – víra jedinou možností, jak nezhynout. Bylo by však chybou si ony otázky nepřipustit, nevidět realitu, nasadit si černé (nebo růžové) brýle. Vždyť i přesto stojí za to věřit. Je jen jediná cesta.